

Інформація про автора

Булах Тетяна Миколаївна – канд. екон. наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту та маркетингу Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі (01042, Україна, м. Київ, вул. Чигорина, 57, e-mail: rla79@list.ru).

Информация об авторе

Булах Татьяна Николаевна – канд. экон. наук, доцент кафедры международного менеджмента и маркетинга Украинского государственного университета финансов и международной торговли (01042, Украина, г. Киев, ул. Чигорина, 57, e-mail: rla79@list.ru).

Information about the author

T. Bulakh – Ph.D. in Economics, Associate Professor of International Management and Marketing Department of Ukrainian State University of Finance and International Trade (57 Chyhorina St., 01042, Kyiv, Ukraine, e-mail: rla79@list.ru).

Рецензент
докт. екон. наук,
професор Лелейко Т. І.

Стаття надійшла до ред.
31.01.2013 р.

ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

УДК [336.748.12:338.51](477)

Марцин В. С.

Досліджено інфляційні процеси в Україні у 2008 – 2011 рр. Дано аналіз їх причин та соціально-економічних наслідків. Проаналізовано довгострокові тенденції інфляційних процесів і встановлено, що інфляція є однією з найбільш гострих проблем сучасного розвитку економіки України.

Надано рекомендації щодо покращення підходів до управління інфляцією в умовах макроекономічної нестабільності. Звернено увагу на неприйнятність застосування жорстких заходів адміністративного впливу під час боротьби із загальним зростанням цін, оскільки такі дії спотворюють усталену модель ринкових відносин та замість позитивного результату можуть викликати зворотний ефект. Це дозволило з позицій наукового підходу виявити додаткові резерви для підвищення ефективності дослідження заходів подолання інфляції. Одержано розуміння і докази того, що в ході проведених досліджень було досягнуто їх мети.

Встановлено, що економічна сутність інфляції полягає у знеціненні грошей, зниженні їхньої купівельної спроможності, дисбалансі попиту і пропозиції, тобто переповненні каналів обігу надлишковими паперовими грошима, не забезпеченими відповідним зростанням товарної маси.

Ключові слова: інфляція як результат, інфляційні процеси як дія, причини інфляції, купівельна спроможність, дисбаланс попиту, дисбаланс пропозиції, рівень безробіття, наслідки інфляції, соціальна напруженість, антиінфляційна стратегія.

НЕКОТОРЫЕ ПОДХОДЫ К РЕГУЛИРОВАНИЮ ИНФЛЯЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ

УДК [336.748.12:338.51](477)

Марцин В. С.

Исследованы инфляционные процессы в Украине в 2008 – 2011 гг. Дан анализ их причин и социально-экономических последствий. Проанализированы долгосрочные тенденции инфляционных процессов и установлено, что инфляция является одной из наиболее острых проблем современного развития экономики Украины.

Предоставлены рекомендации для улучшения подходов к управлению инфляцией в условиях макроэкономической нестабильности. Обращено внимание на неприемлемость применения жестких мер административного воздействия во время борьбы с общим ростом цен, поскольку такие действия искажают устойчивую модель рыночных отношений и вместо положительного результата могут вызвать обратный эффект. Это позволило с позиций научного подхода выявить дополнительные резервы для повышения эффективности исследования мер преодоления инфляции. Получены понимание и доказательства того, что в ходе проведенных исследований была достигнута их цель.

Установлено, что экономическая сущность инфляции заключается в обесценивании денег, снижении их покупательной способности, дисбалансе спроса и предложения, то есть переполнении каналов обращения избыточными бумажными деньгами, не обеспеченными соответствующим ростом товарной массы.

Ключевые слова: инфляция как результат, инфляционные процессы как действие, причины инфляции, покупательная способность, дисбаланс спроса, дисбаланс предложения, уровень безработицы, последствия инфляции, социальная напряженность, антиинфляционная стратегия.

.....

SOME APPROACHES TO INFLATION CONTROL AT THE PRESENT STAGE OF ECONOMIC DEVELOPMENT

UDC [336.748.12:338.51](477)

V. Marcin

Inflation in Ukraine in 2008 – 2011, its causes and socioeconomic consequences were examined. Long-term trends in inflation processes were analyzed and inflation was found one of the most acute problems of modern economic development of Ukraine.

Recommendations for improving the approaches to the management of inflation in macroeconomic instability were provided. Attention was paid to the inadmissibility of the use of harsh administrative measures to overcome the general rise in prices, since such actions distort the established model of market economy and instead of a positive result may cause the reverse effect. This allowed to reveal additional reserves to increase the efficiency of researching the measures of coping with inflation. The research process proved that its aim had been gained.

It was found that the economic essence of inflation is the devaluation of money, reducing their purchasing power, imbalance of supply and demand that overflow channels of circulation with excess paper money not backed by equal increase in commodity supply.

Key words: inflation as a result, inflation as an action, causes of inflation, purchasing power, demand imbalance, supply imbalance, unemployment, the effects of inflation, social tension, anti-inflationary strategy.

.....

Інфляція є однією з найбільш гострих проблем сучасного розвитку економіки України, що негативно впливає на всі сторони життя суспільства. Вона знецінює результати праці, знищує заощадження юридичних і фізичних осіб, перешкоджає довгостроковим інвестиціям та економічному зростанню.

До найбільш гострого наслідку інфляції можна віднести різке скорочення рівня зайнятості населення. Ще на початку ХХ ст. американський економіст І. Фішер розкрив

взаємозв'язок між інфляцією та безробіттям. Статистичні дані показували, що у фазі піднесення рівень безробіття знижувався, а темп інфляції, навпаки, зростав. Протилежний хід подій простежувався у фазі спаду – рівень безробіття зростав, а інфляція знижувалася.

Головний ризик полягає в тому, що зростання безробіття набуває структурного характеру. Основний тягар втрат несуть групи, що перебувають у несприятливому становищі на ринку праці, – молодь, некваліфіковані пра-

цівники, а також ті, хто мають неповну зайнятість, тимчасову або нетипову роботу. У результаті утворились сталі групи безробітних, які самостійно та без підтримки держави не зможуть адаптуватися на ринку праці.

Ряд економістів дотримується тієї точки зору, що незначна за розмірами інфляція у розмірі підвищення цін на 2 – 3 %, що супроводжується відповідним зростанням грошової маси, здатна стимулювати виробництво [1, с. 112]. При цьому розширення виробництва буде тим вагоміше, чим більше є незадіяних факторів виробництва. Зростання маси грошей прискорює платіжний оборот, сприяє активізації інвестиційної діяльності. У свою чергу, зростання виробництва призведе до відновлення рівноваги між товарною і грошовою масою при більш високому рівні цін.

Процес цей суперечливий. З одного боку, збільшуються грошові прибутки, розширюються капіталовкладення, а з іншого – зростання цін веде до знецінення невикористаного капіталу. Виграють від цього не усі, а, насамперед, найбільш сильні фірми, що мають сучасне обладнання, найбільш досконалу організацію виробництва. У кращому становищі опиняються соціальні групи, які живуть на нефіксовані доходи, якщо їх номінальні доходи будуть зростати темпом, що перевищує зростання цін.

В економічній практиці суб'єктам господарювання важливо не тільки всебічно і правильно виміряти інфляцію, але й відповідно оцінити її наслідки та адаптуватися до них. З цієї точки зору, перш за все, мають значення структурні характеристики динаміки цін. Під час так званої збалансованої інфляції ціни товарів зростають, зберігаючи колишні співвідношення між собою. Особливе значення при цьому має збалансованість їх загального зростання з цінами на ринку праці. У такому випадку рівень реальних доходів працівників не знижується, хоча накопичені раніше грошові заощадження втрачають свою цінність [2, с. 2].

Говорячи про показники і типи інфляції, варто порушити питання про її наслідки та вплив на економіку. У західних країнах інфляція стала практично невід'ємним атрибутом ринкової системи господарювання. Це дозволяє вести мову не просто про наслідки, а й про деякі спеціальні функції інфляції.

Незбалансована інфляція викликає перерозподіл доходів, структурні зміни у виробництві товарів і послуг, оскільки ціни різних товарів постійно змінюються відносно одна одної, причому в різних пропорціях. Особливо швидко зростають ціни на повсякденні товари нееластичного попиту. Як правило, відстають від інших темпи зростання цін на ринках праці, що веде до зниження рівня життя і зростання соціальної напруженості.

З позиції зростання цін розрізняють повзучу (помірну) інфляцію, галопуючу та гіперінфляцію. За ступенем передбачуваності існують очікувана та неочікувана інфляції. За мірою збалансованості зростання інфляцію поділяють на збалансовану та незбалансовану.

Інфляція в Україні протягом 2005 – 2011 рр. була значною. Офіційно вона виходила за межі 10 % – у 2005 р. (10,3 %), у 2006 р. (11,6 %), у 2007 р. (16,6 %), у 2008 р. (22,3 %), у 2009 р. (12,3 %), у 2010 р. (11,8 %) і у 2011 р. (10,9 %) [3, с. 2].

Інфляція зазвичай вимірюється індексом споживчих цін, який одночасно свідчить про зміну життєвого рівня населення. Індекс споживчих цін відображає зміну вартості фіксованого споживчого набору товарів і послуг у поточному періоді щодо попереднього.

Щоб це зрозуміти, вкрай важливо вияснити різницю між грошовим, або номінальним, і реальним доходами. Грошовий, чи номінальний, дохід – це кількість грошей, які людина отримує у вигляді заробітної плати, ренти, відсотків або прибутку. Реальний дохід визначається кількістю

товарів і послуг, які можна придбати на суму номінального доходу.

Таким чином, якщо номінальний дохід зростає на 10,0 % протягом даного року, а рівень цін зростає на 5,0 % за той же період, реальний дохід підвищиться приблизно на 5,0 %. І навпаки, 5,0 % підвищення номінального доходу при 10,0 % інфляції знизить реальний дохід приблизно на 5,0 %.

Слід пам'ятати, що сам факт інфляції не обов'язково призводить до зниження особистого реального доходу, або рівня життя. Інфляція знижує купівельну спроможність, а проте реальний дохід, або рівень життя, знизиться тільки в тому випадку, якщо номінальний дохід буде відставати від інфляції. Встановлено, що до найбільш гострих наслідків інфляції можна віднести різке скорочення рівня зайнятості населення.

Інфляція має значні соціально-економічні наслідки. Серед них можна виділити такі, як: порушення розподілу доходу в державі, послаблення державної влади, зниження мотивації до праці та зростання безробіття.

Нарешті, слід відзначити, що інфляція по-різному впливає на перерозподіл залежно від того, чи є вона очікуваною або непередбаченою. У разі очікуваної інфляції одержувач доходу може вжити заходів, щоб запобігти її негативним наслідкам, які в іншому випадку позначатимуться на його реальному доході. Однак це питання суперечливе, оскільки зазвичай, щоб уникнути втрат, що викликаються знеціненням грошей, виробники, постачальники, посередники підвищують ціни, стимулюючи тим самим інфляцію.

Вельми небезпечна двозначна і тим більше тризначна інфляція. В умовах двозначної інфляції більшість економічних агентів зазнають труднощів з планування доходів і витрат, у результаті чого економічна діяльність тягне до найбільш дохідних і швидкого окупних видів діяльності, і економічний спад стає досить імовірним. Тривала тризначна інфляція веде до поступового згорання взагалі господарської діяльності в більшості секторів економіки, у результаті чого програють майже всі економічні агенти.

Ставши постійним фактором економічного життя, інфляція значно ускладнює систему економічних відносин, вона вимагає до себе постійної уваги і спеціальних заходів з утримання на оптимальному рівні.

Вирішальна характеристика інфляції – це її величина. Ступінь впливу на економіку і на все суспільство залежить саме від рівня інфляції [4, с. 11]. Подолання інфляції – необхідна умова нормального економічного розвитку та ефективного функціонування грошової й фінансової систем. Але зниження інфляції не можна розглядати як самоціль та спосіб автоматичного підйому виробництва. Процеси зниження інфляції та підйому виробництва повинні йти одночасно, оскільки вони один одного обумовлюють. Це особливо актуально для українських умов. Тривала інфляція в Україні – результат невдалої загальної економічної політики, що не забезпечила зростання виробництва, хоча різке обмеження грошової маси і дало тимчасовий ефект зниження інфляції. Важливим тут є темп інфляції. Він показує, на скільки відсотків змінився загальний рівень цін у звітному (поточному) періоді порівняно з базовим (минулим) періодом.

Зростання індексу цін визначає рівень інфляції, а зменшення його – рівень дефляції.

Важливим інструментами дефляційної політики, що активно використовується у світі, є кредитна рестрикція та пряме лімітування (таргетування) випуску готівки в обіг. Однак грошово-кредитну політику варто розглядати не тільки в аспекті скорочення рівня споживання, але і в аспекті її впливу на ВВП [5, с. 1].

Темп інфляції є темпом зміни загального рівня цін і показує ступінь знецінення грошей. Невисокі темпи інфля-

ції сприяють збільшенню прибутків і поживленню ринкової кон'юнктури і тому можуть позитивно позначатися на економічному розвитку, але при високому рівні зростання цін і тривалому характері інфляція перетворюється на велике економічне зло. Інфляція дезорганізує господарство: нерівномірне зростання цін підсилює диспропорції в економіці, спотворює структуру споживчого попиту, загострює товарний голод, підживляє стимули до накопичення, знецінює їх, веде до зниження реальних доходів населення і розшарування суспільства, падіння рівня життя. В умовах інфляції різко скорочуються інвестиції, особливо довгострокові, що негативно позначається на економічному зростанні.

Інфляція має значні соціально-економічні наслідки. Вона породжує в державі різноманітні проблеми соціально-економічного характеру. Перш за все, це порушення розподілу доходу в державі, послаблення позицій державної влади, зниження мотивації до праці, зростання безробіття [6, с. 1].

У результаті проведеного аналізу сучасних тенденцій інфляції встановлено, що сьогодні для багатьох національних економік все ще актуальною залишається боротьба із загальним зростанням цін та його негативними соціально-економічними наслідками.

За результатами дослідження сутності інфляції, її видів та форм прояву, а також за допомогою сучасних і ретроспективних інфляційних тенденцій в Україні та світі стало можливим застосування в Україні передового міжнародного досвіду у боротьбі з інфляційними процесами.

Серед них основним можна виділити порушення нормального розподілу доходу в державі. Це головний негативний соціальний наслідок інфляції – перерозподіл багатства і доходів, у випадку якщо вони не індексуються, а кредити видаються без урахування індексу цін. Перерозподіл валового внутрішнього продукту та національного доходу відбувається за різними напрямками.

Інфляція спричинює порушення нормального розподілу доходу між громадянами та державою, яка використовує зайву грошову масу як додатковий дохід, і виникає інфляційний податок. Відбувається перерозподіл доходу між домашніми господарствами і державою. Одержувачі доходу у формі заробітної плати втрачають його частину, тому що зменшується середня купівельна спроможність заробітної плати. Держава в той же час отримує дохід від емісії грошей, що дорівнює різниці між сумою номіналів додатково випущених паперових грошей та витратами на їх виготовлення.

Із зростанням рівня цін частка податкових виплат у загальній величині реальних доходів збільшується, породжуючи, таким чином, ефект прогресивного зростання податків. Якщо б податки знаходилися у постійній пропорції до номінальних доходів незалежно від величини останніх, у цьому не було б ніякої проблеми, оскільки в такому випадку люди виплачували б однаковий, не залежний від рівня цін відсоток своїх доходів у вигляді податків. Оскільки норма оподаткування при використанні його прогресивної форми має тенденцію зростати разом з рівнем номінальних доходів, то інфляція, призводячи до зростання номінальних доходів, тим самим збільшує і частку податків у реальних доходах.

Таким чином держава також отримує дохід від оподаткування при прогресивній шкалі прибуткового податку. У випадку застосування прогресивної шкали оподаткування платники податків змушені сплачувати податки та обов'язкові збори до бюджету за зростаючими ставками. Разом з тим держава втрачає частину цього доходу, тому що податки сплачуються через певний проміжок часу, а при інфляції це важливий чинник.

Важкі соціальні наслідки інфляції також виявляються у зниженні реальних доходів громадян та порушенні нормального розподілу доходу між верствами населення. Неоднакове зростання цін призводить до соціального розшарування, посилюється майнова нерівність, що негативно впливає на заощадження і поточне споживання. Інфляція зменшує можливості накопичення. Співвідношення між споживанням і заощадженням населення та суб'єктів господарювання демонструє динаміку збільшення частки споживання.

Протягом 2011 р. порівняно з груднем 2010 р. індекс споживчих цін в Україні коливався в межах 101,0 – 105,9 %. Його максимальне значення було зафіксовано у червні. Варто зазначити, що згідно з офіційними даними Державного комітету статистики інфляція протягом січня-жовтня 2011 р. не перетнула 10,0 % рубіж, що відповідає прогнозним показникам уряду [7, с. 1].

Однак оприлюднення статистичних даних щодо зростання цін у 2011 р. викликало критику та недовіру серед багатьох вітчизняних економістів і журналістів з економічної тематики. Вони заявили про те, що офіційні дані щодо інфляції є істотно заниженими, та звинуватили владу в маніпуляції статистикою.

Офіційно у 2011 р. найбільше зросли ціни на олію та хліб – на 13,3 та 13,0 %, відповідно. Також суттєво подорожчали м'ясо та м'ясопродукти. Подібна ситуація спостерігається і з цінами на рибу та продукти з неї. Тобто найбільше дорожчають продукти харчування, що є товарами першої необхідності, особливо для бідних верств населення.

На думку експертів та журналістів, це робиться для того, щоб ввести в оману суспільство й приховати нездатність уряду стримати зростання цін [8, с. 21].

Під час інфляції скорочуються заощадження в грошовій формі (депозитні вклади в банках) і прискорюється матеріалізація грошей. Адже домогосподарства й підприємства намагаються позбутися грошей, вкладаючи їх у запаси товарно-матеріальних цінностей та нерухомість.

Особливо небезпечна інфляція для осіб із фіксованими доходами (пенсіонерів, утриманців, державних службовців). В умовах інфляції доходи учасників виробництва зростають, а одержувачі трансфертних виплат втрачають частину доходу, оскільки номінальні ставки пенсій та інших соціальних виплат часто не індексуються або це відбувається із запізненням і не компенсує зростання цін.

Люди, які живуть на нефіксовані доходи, можуть виграти від інфляції. Номінальні доходи таких груп населення можуть обігнати рівень цін, або вартість життя, внаслідок чого їхні реальні доходи збільшаться. Робітники, зайняті в галузях промисловості і представлені потужними профспілками, можуть домогтися того, щоб їх номінальна заробітна плата зростала разом із рівнем інфляції чи випереджала її.

З іншого боку, від інфляції страждають і деякі наймані робітники. Ті, хто працює в нерентабельних галузях промисловості і позбавлені підтримки сильних профспілок, можуть опинитися в такій ситуації, коли зростання рівня цін випередить зростання їх грошових доходів.

Виграш від інфляції можуть одержати керівники фірм, інші одержувачі прибутків. Якщо ціни на готову продукцію будуть зростати швидше, ніж ціни на ресурси, то грошові надходження фірми зростатимуть швидшими темпами, ніж витрати. Тому деякі доходи у вигляді прибутку будуть обганяти хвилю інфляції.

Під час інфляції відбувається перерозподіл доходу між дебіторами та кредиторами. Дебітори отримують вигоди у результаті знецінення грошової позики. Інфляція, особливо гіперінфляція, яка веде до загострення економічних і соці-

альних протиріч, вимагає від держави проведення заходів з подолання інфляції та стабілізації грошової системи [9, с. 48].

Якщо ставка відсотка не індексується, позичальники повертають борг грошима з меншою купівельною спроможністю. У результаті цього йде перерозподіл доходів від кредиторів до позичальників. Одним з основних дебіторів є держава, що випускає цінні папери (акції, облигації і т. д.). При низьких процентних ставках і високій інфляції реальний розмір державного боргу скорочується. Головною проблемою української економіки все ще залишається відсутність довіри до заяв, узятих зобов'язань, проголошених намірів і планів. Причиною цього є їх неконкретність і, найчастіше, нереалістичність та суперечливість. Хоча без чесного визначення реальних проблем не можна досягти визначених цілей.

На жаль, за показником інфляції Україна посідає одне з найгірших місць у світі. Це послаблює її позиції у суверенних рейтингах, негативно впливає на значення індексів глобальної конкурентоспроможності тощо. Нереалістичність урядових прогнозів сприймається і як неспроможність та неготовність влади боротися й стримувати інфляцію, а отже, призводить до гіршого позиціонування України у міжнародних оцінках [10, с. 1]. Останнім прикладом цього є зменшення рейтингу України агентством Standard&Poors.

В Україні одночасно продовжують діяти (і посилюються) інфляційні очікування внаслідок популістських закликів щодо прискорення підвищення номінальних соціальних стандартів (перенесення терміну підвищення заробітної плати, збільшення номінальної заробітної плати у наступні три роки на 25,0 %, доведення у найближчі роки заробітної плати в Україні до європейських стандартів без абсолютного узгодження з динамікою продуктивності праці тощо) [11, с. 1].

Додаткова емісія грошових коштів, яку виробляє уряд для вирішення своїх нагальних завдань, супроводжується підвищенням цін, що викликає зростання невдоволення різних соціальних груп населення.

Бюджетні виплати (пільги, субсидії, допомоги, заробітні плати в держсекторі) знецінюються. У результаті знижується довіра до програм і заходів, що проводяться державною владою.

Крім того, встановлення заполітизованого, звідомо недостовірного прогнозу інфляції підриває довіру до антиінфляційної політики влади, ще більше розпалюючи цінові очікування громадян. Це призводить до того, що інфляція звужує стимули до трудової діяльності, оскільки підриває можливості працівників у реалізації своїх потреб при підвищених цінах. Адже у такому випадку номінальна зарплата зростає більшими темпами, ніж реальна (табл. 1).

Таблиця 1

Темпи зростання номінальної та реальної заробітної плати в Україні протягом 2001 – 2011 рр. [7, с. 1]

Рік	Номінальна заробітна плата (від грудня поточного до грудня наступного року, %)	Реальна заробітна плата (від грудня поточного до грудня наступного року, %)
2001	127,7	120,4
2002	117,0	115,6
2003	124,4	113,8
2004	127,7	120,8
2005	144,9	131,5
2006	125,2	111,7
2007	131,1	110,3
2008	119,5	97,0
2009	111,6	99,1
2010	120,1	110,5
2011	116,2	111,0

Як видно з даних табл. 1, найбільш суттєве зростання реальної заробітної плати спостерігалось у 2005, 2004 та 2001 рр. У цей час реальні доходи громадян у вигляді заробітної плати зросли на 31,5; 20,8 та 20,4 % відповідно.

Єдиними роками, коли навіть згідно з офіційною статистикою падали реальні доходи порівняно з аналогічним періодом минулого року, стали 2008 та 2009 рр. Саме у цей час спостерігалися одні з найвищих значень індексу споживчих цін за період 2008 – 2010 рр. Тому можна говорити про те, що значну частину номінального збільшення доходів громадян знівелювало зростання цін, що призвело до падіння загального рівня життя.

Спотворення структури і диференціації доходів негативно впливають на мотивацію підприємницької та трудової діяльності (табл. 2).

Таблиця 2

Середня заробітна плата в Україні за деякими видами економічної діяльності за місяць

(на грудень відповідного року в розрахунку на одного штатного працівника, грн) [7, с. 1]

Роки	Сільське господарство	Промисловість	Торгівля	Діяльність транспорту та зв'язу	Фінансова діяльність	Державне управління	Освіта	Охорона здоров'я та соціальної допомоги	Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту
2001	151	406	284	460	833	396	224	183	211
2002	208	556	376	648	1 209	634	317	251	288
2003	248	680	443	757	1 419	722	421	340	363
2004	358	851	614	938	1 556	950	519	421	505
2005	488	1 126	868	1 258	2 036	1 689	848	722	844
2006	650	1 439	1 065	1 496	2 712	2 144	964	826	1 037
2007	876	1 852	1 368	1 931	3 676	2 356	1 328	1 140	1 372
2008	1 147	2 057	1 649	2 324	4 094	3 418	1 692	1 441	1 802
2009	1 285	2 438	1 742	2 906	4 592	3 071	1 849	1 555	2 113
2010	1 430	2 580	1 874	2 726	4 601	2 747	1 889	1 631	2 065
2011	1 800	3 120	2 339	3 138	5 340	3 053	2 081	1 778	2 380

Як видно з даних табл. 2, найменша середня заробітна плата традиційно спостерігається у сільському господарстві, освіті, охороні здоров'я та соціальній сфері. Тобто найменше заробляють громадяни, що зайняті у галузях народного господарства та утримуються за рахунок державного бюджету. Згідно з офіційною статистикою в Україні найвищі зарплати отримують працівники у фінансовій сфері, державному управлінні та промисловості.

Протягом 2011 р. збереглися тенденції розподілу середньої зарплати між видами економічної діяльності (табл. 3).

Таблиця 3

Середня заробітна плата за місяць в Україні у 2011 р. за деякими видами економічної діяльності (в розрахунку на одного штатного працівника, грн) [7, с. 1]

Види економічної діяльності	Січень	Квітень	Липень	Вересень
1	2	3	4	5
Сільське господарство	1 392	1 713	2 023	2 003
Промисловість	2 747	3 003	3 181	3 279
Торгівля	2 032	2 420	2 383	2 422

Закінчення табл. 3

1	2	3	4	5
Діяльність транспорту та зв'язку	2 813	3 125	3 215	3 228
Фінансова діяльність	4 824	5 233	5 750	5 214
Державне управління	2 473	2 777	3 350	3 070
Освіта	1 820	1 940	2 292	2 163
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1 607	1 693	1 828	1 795
Надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту	2 079	2 267	2 489	2 466

Дані табл. 3 показують, що протягом трьох кварталів 2011 р. зберігся нерівномірний розподіл заробітної плати. Зрозуміло, що вплив заробітної плати на зміну цін та інфляційні процеси не можна заперечувати. Разом із тим нинішня заробітна плата, питома вага якої в структурі витрат на виробництво продукції промисловості є не дуже великою, не може бути головним чинником інфляції. Номінальні доходи продовжували збільшуватися неоднаковою мірою, а загальне зростання цін ще більше поглиблювало розшарування суспільства за отримуваними зарплатами та демотивувало для подальшої трудової діяльності.

Це пов'язано з великою диференціацією міжгалузевої заробітної плати, розривом у рівні оплати праці в державному і недержавному секторах економіки, великим відставанням мінімальної заробітної плати від середньої, значною різницею у співвідношенні низькооплачуваних і високооплачуваних категорій працівників у межах окремих галузей та ін.

Слід звернути увагу також на зростання безробіття як чинник макроекономічної нестабільності, що пов'язаний з інфляцією та є одним з її наслідків. У свідомості українців різке зростання цін та безробіття сильно взаємопов'язані. Боротьба з ними як економічним явищем обумовлена необхідністю соціально-економічного захисту громадян. Майже 73,0 % українців бояться різкого підвищення цін. Поряд зі страхом перед інфляцією наших співвітчизників лякають потенційна можливість втрати роботи та подальше безробіття (64,1 %) [11, с. 96].

Таким чином, з викладеного вище видно, що інфляція – це складний багатoproфільний процес, що завдає серйозної шкоди економіці країни, її населенню. Зростання загального рівня цін у даний час тією чи іншою мірою охоплює практично всі країни світу. Боротьба з ним вимагає великих зусиль і матеріальних витрат.

Інфляція неодмінно призводить до кризи державних фінансів унаслідок швидкого знецінення податків та інших надходжень у державну скарбницю та одночасного зростання видаткової частини бюджету. Через інфляцію реальна вартість доходів бюджету постійно зменшується. Тому держава змушена весь час вдаватися до друкарського верстата, щоб компенсувати фінансові втрати від інфляції.

Оскільки зробити це практично неможливо, то державі доводиться зменшувати свої витрати, передусім на соціальні потреби, що додатково загострює соціально-політичну нестабільність у суспільстві. На останній стадії

інфляції зростання емісії стає вже не тільки фінансово невідповідним, а й соціально небезпечним.

Література: 1. Гальчинський А. С. Україна: поступ у майбутнє / А. С. Гальчинський – К. : Основи, 2009. – 220 с. 2. Висновок щодо виконання Державного бюджету України за дев'ять місяців 2011 року, підготовлений департаментом з питань фінансової та бюджетної політики і затверджений Постановою Колегії Рахункової палати від 21.11.2011 р. № 29-3 [Електронний ресурс]. – К. : Рахункова палата України, 2011. – Вип. 19. – Режим доступу: [//www.ac-rada.gov.ua/img/files/DBU_proekt_2012.pdf](http://www.ac-rada.gov.ua/img/files/DBU_proekt_2012.pdf). 3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua. 4. Губський Б. Конкурен-тоспроможність української економіки: орієнтири макроекономічної політики в кризових умовах / Б. Губський // Економіка України. – 2008. – № 4. – С. 4 – 15. 5. Концепція Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011 – 2015 рр. : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.09.2010 р. № 1900-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 6. Офіційний сайт Центру соціальних досліджень ім. Разумкова. – Режим доступу : www.razumkov.org.ua. 7. Офіційний сайт European Commission. Eurostat. – Режим доступу : www.epp.eurostat.ec.europa.eu. 8. Илларионов А. Реальный валютный курс и экономический рост в Украине / А. Илларионов // Вопросы экономики. – 2008. – № 2. – С. 21. 9. Заблодская И. В. Стабильность денежной единицы: экономико-правовой аспект / И. В. Заблодская, С. М. Андросов, А. В. Медяник // Экономика и право. – 2010. – № 1. – С. 46 – 52. 10. Шумило І. Чи вистачить українській владі мужності у боротьбі з інфляцією? [Електронний ресурс] / І. Шумило // Дзеркало тижня. – № 22. – Режим доступу : www.dt.ua. 11. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. – К. : Знання, 2007. – 213 с.

References: 1. Halchynskiy A. S. Ukraine: postup u maibutnie / A. S. Halchynskiy – K. : Osnovy, 2009. – 220 p. 2. Vysnovok shchodo vykonannya Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy za devyat misiatsiv 2011 roku pidhotovleniy departamentom z pytan finansovoi ta biudzhethnoi polityky i zatverdzhenyi Postanovoiu Kolehii Rakhunkovoi palaty vid 21.11.2011 r. No. 29-3 [Electronic resource]. – K. : Rakhunkova palata Ukrainy, 2011. – Vol. 19. – Access mode : www.ac-rada.gov.ua/img/files/DBU_proekt_2012.pdf. 3. Ofitsiyniy sait Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy. – Access mode : www.ukrstat.gov.ua. 4. Hubs'kyi B. Konkurentospromozhnist ukrainskoi ekonomiky: oriientyru makroekonomichnoi polityky v kryzovykh umovakh / B. Hubs'kyi // Ekonomika Ukrainy. – 2008. – No. 4. – Pp. 4 – 15. 5. Kontseptsiia Derzhavnoi tsilovoi ekonomichnoi prohramy rozvytku investytsiynoi diialnosti na 2011 – 2015 rr. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.09.2010 r. No. 1900-r. [Electronic resource]. – Access mode : www.rada.gov.ua. 6. Ofitsiyniy sait Tsentru sotsialnykh doslidzhen im. Razumkova. – Access mode : www.razumkov.org.ua. 7. Ofitsiyniy sait European Commission. Eurostat – Access mode : www.epp.eurostat.ec.europa.eu. 8. Illarionov A. Realnyy valyutnyy kurs i ekonomicheskyy rost v Ukraine / A. Illarionov // Voprosy ekonomiki. – 2008. – No. 2. – P. 21. 9. Zablodskaya I. V. Stabilst' denezhnoy yedynitsy: ekonomiko-pravovoy aspekt / I. V. Zablodskaya, S. M. Androsoy, A. V. Medyanik // Ekonomika i pravo. – 2010. – No. 1. – Pp. 46–52. 10. Shumylo I. Chy vystachyt ukrainskii vladi muzhnosti u borotbi z inflatsiieiu? [Electronic resource] / I. Shumylo // Dzerkalo tyzhnia. – No. 22. – Access mode : www.dt.ua. 11. Didkivska L. I. Derzhavne rehuliuвання ekonomiky / L. I. Didkivska, L. S. Holovko. – K. : Znannia, 2007. – 213 p.

Інформація про автора

Марцин Володимир Степанович – докт. екон. наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України, завідувач кафедри фінансів Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (79000, Україна, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 11, e-mail: gnm@lbi.wubn.net).

Інформация об авторе

Марцин Владимир Степанович – докт. экон. наук, профессор, академик Академии наук высшего образования Украины, заведующий кафедрой финансов Львовского института банковского дела Университета банковского дела Нацио-

нального банка Украины (79000, Украина, г. Львов, ул. Сечевых Стрельцов, 11, e-mail: gnm@lbi.wubn.net).

Information about the author

V. Marcin – Doctor of Science in Economics, Professor, Academician of the Academy of Sciences for Higher Education of Ukraine, Head of Finance Department of Lviv Institute of Banking of the University of Banking of the National Bank of Ukraine (11 Sichovykh Striltsiv St., 79000, Lviv, Ukraine, e-mail: gnm@lbi.wubn.net).

Рецензент

*докт. екон. наук,
професор Колодїзев О. М.*

*Стаття надійшла до ред.
28.01.2013 р.*

СТРАТЕГІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

УДК 332.13

Медвідь В. Ю.

У статті встановлено, що інструменти регулювання регіонального розвитку покликані не лише забезпечувати узгодження інтересів і конструктивну взаємодію між різними учасниками суспільних стосунків (органами державної та місцевої влади, населенням і структурами бізнесу), але і згладжувати міжрегіональні відмінності, що мають місце в економічному розвитку. Розглянуто методологічні основи стратегічного планування розвитку регіонів як складової сучасного інструментарію економічного регулювання регіонального розвитку. Визначено, що стратегія регіонального (територіального) розвитку є певним набором регулятивних заходів, спрямованих, у першу чергу, на узгодженість спільних дій у визначенні можливих позитивних перспектив просторово-часових змін у найважливіших параметрах.

Ключові слова: регіон, регіональний розвиток, економічне регулювання, інструменти регулювання.

СТРАТЕГИЯ ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

УДК 332.13

Медведь В. Ю.

В статье установлено, что инструменты регулирования регионального развития призваны не только обеспечивать согласование интересов и конструктивное взаимодействие между разными участниками общественных отношений (органами государственной и местной власти, населением и структурами бизнеса), но и сглаживать межрегиональные отличия, которые имеют место в экономическом развитии. Рассмотрены методологические основы стратегического планирования